

Štruktúrálné výzvy

Odbor ekonomických a menových analýz

12. júl 2023

Nízka udržateľnosť verejných financií je najzraniteľnejším miestom slovenskej ekonomiky

- Zdravé verejné financie sú nevyhnutné pre udržateľný dlhodobý rozvoj ekonomiky. Ich udržateľnosť by mala byť dosiahnutá zlepšením výberu daní, lepšie cielenou sociálnou politikou, posilnením princípu hodnoty za peniaze a implementáciou výdavkových stropov.

Zaostávanie v produktivite a zastavenie konvergenzie sú hlavnými ekonomickými výzvami.

- Podpora inovácií by pomohla k zmieňovaniu zaostávania v produktivite. Podpora zahŕňa zlepšenie podnikateľského prostredia pre inovácie, zvýšenie výdavkov na vedu a výskum, reformu organizácie a financovania výskumu, reformy vzdelávacieho systému a lákanie talentov zo zahraničia.

Významné úsilie bude vyžadovať zosúladenie zelenej transformácie a ekonomickej konvergenzie.

- Zelená transformácia je zároveň výzva, ale aj príležitosť. Vojná na Ukrajine a energetická kríza zvýraznili potrebu znížiť závislosť na fosílnych palivách a diverzifikovať ich importy.

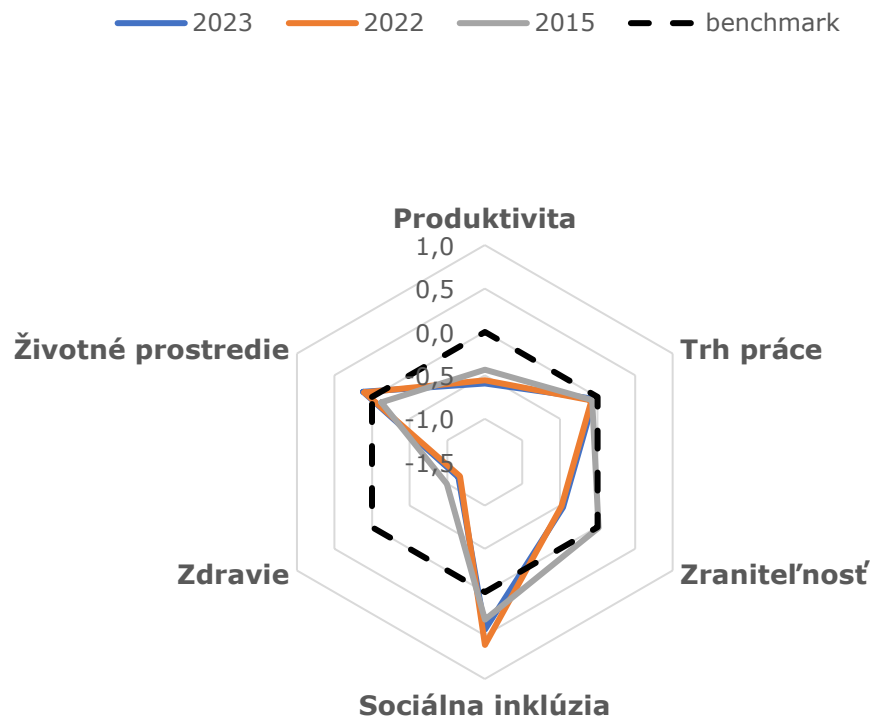
Pandémia prehĺbila už aj tak významné zaostávanie v ukazovateľoch zdravia a problémy zdravotného systému.

- Potrebne sú reformy zamerané na optimalizáciu zdravotného systému a zvýšenie efektivity pri čerpaní zdrojov z Plánu obnovy. Súčasné zvýšenie platov môžu pomôcť so stabilizáciou personálu. Sú ale potrebné dlhodobejšie riešenia ako zvýšenie kapacít vo vzdelávaní alebo zjednodušenie akceptácie kvalifikácie získanej v zahraničí.

Vysoká inflácia potravín a energií zasiahla obyvateľov nerovnomerne a výraznejšie práve najnižšiu príjmovú skupinu.

- Riziko chudoby a sociálneho vylúčenia a miera materiálnej deprivácie rástla mierne rýchlejšie ako priemer krajín EÚ. Keďže zdroje vo verejných financiách sú obmedzené, sociálna politika musí byť lepšie cielená na najzraniteľnejšie skupiny obyvateľov.

Skóre výsledkových indikátorov

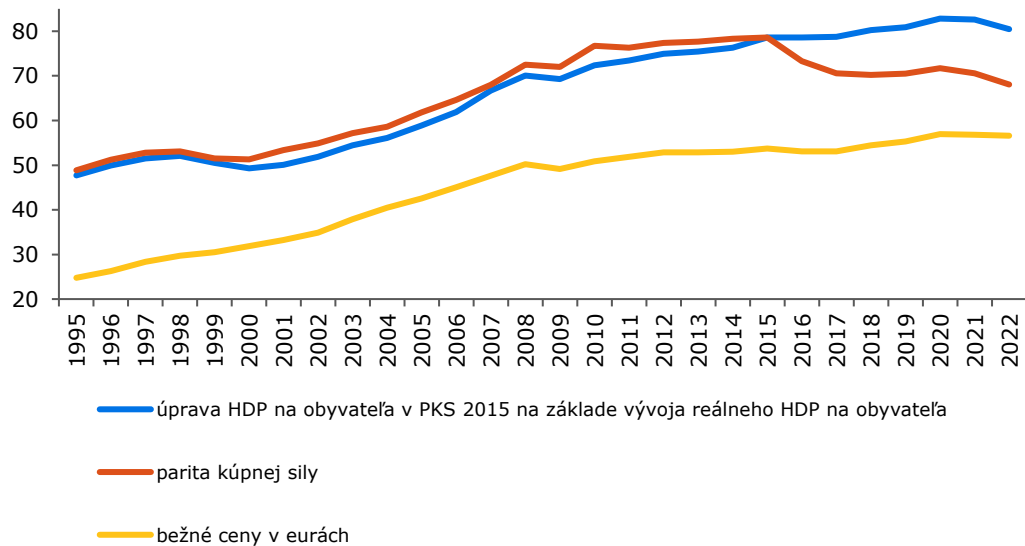
Poznámka: Roky 2023 a 2022 predstavujú posledné dostupné hodnoty ukazovateľov v čase zverejnenia príslušnej publikácie štrukturálnych výziev. Rok 2015 predstavuje hodnoty ukazovateľov v roku 2015.

- V porovnaní s rokom 2015 sa celková situácia významnejšie nezmenila.
- Zaostávanie v produktivite práce sa mierne zväčšilo.
- Ukazovatele trhu práce predstavujú stabilný „svetlý bod“.
- Zraniteľnosť sa výraznejšie zvýšila, pričom hlavný dôvod je udržateľnosť verejných financií.
- Ukazovatele sociálnej inklúzie zostávajú vo všeobecnosti veľmi pozitívne.
- Pandémia prehĺbila už tak výrazné zaostávanie v ukazovateľoch zdravia a problémoch zdravotného systému.
- Ukazovatele životného prostredia vyzerajú relatívne dobre, ale výzvu predstavuje zosúladenie napĺňania klimatických cieľov s ekonomickou konvergenciou.

Ekonomická konvergencia sa zastavila

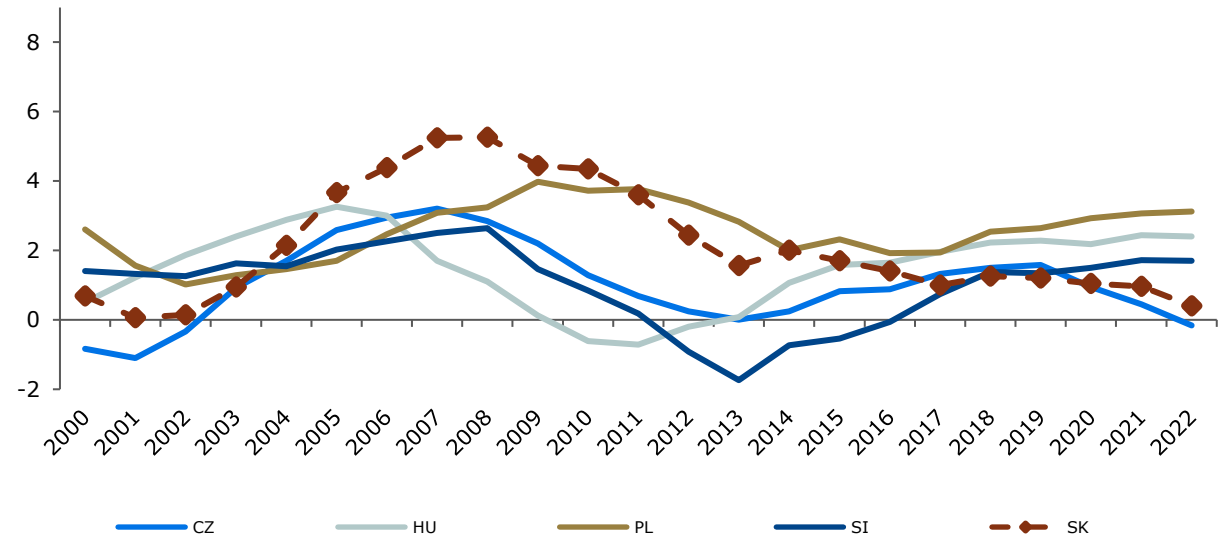
- Alternatívne odhady indikujú výrazné spomalenie ekonomickej konvergencie už pred pandémiou.
- V rokoch 2020 – 2022 nastala dokonca mierna divergencia najmä z dôvodu pandémie a vojny na Ukrajine.
- Spomalenie rastu Slovenskej ekonomiky nie je náhly a nečakaný, ale skôr prejav dlhodobého trendu.

HDP na obyvateľa (EÚ 27 = 100)

Zdroj: Eurostat, výpočty NBS

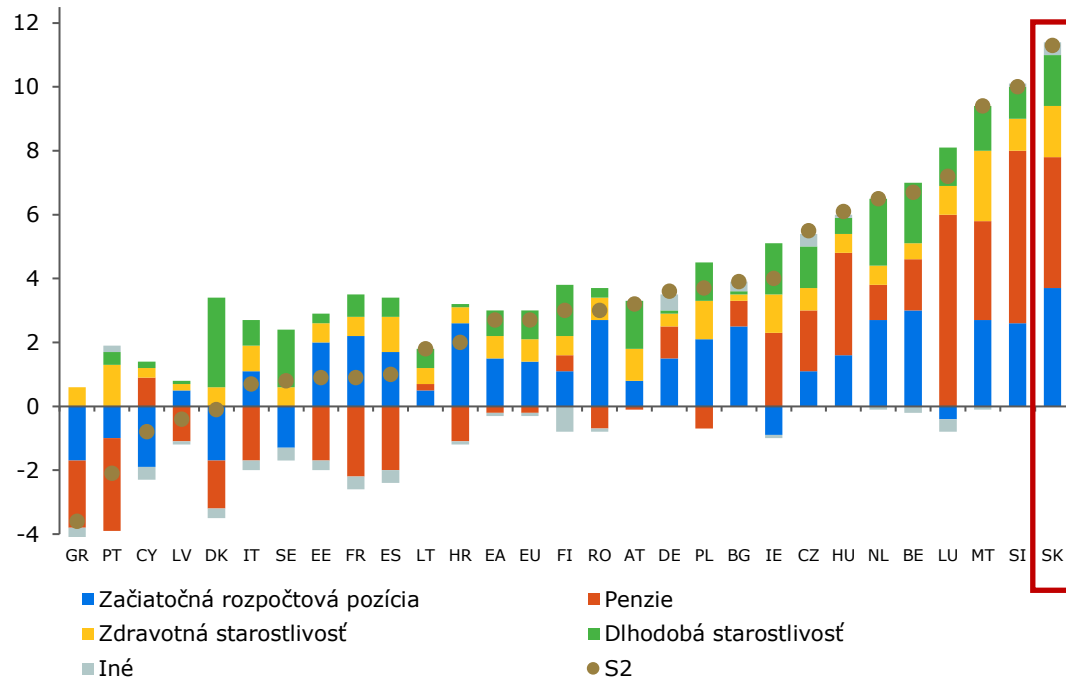
Rozdiel priemerného rastu HDP na obyv. voči EÚ 27 (diferencia 5 ročných kľzavých priemerov, v p. b.)

Udržateľnosť verejných financií

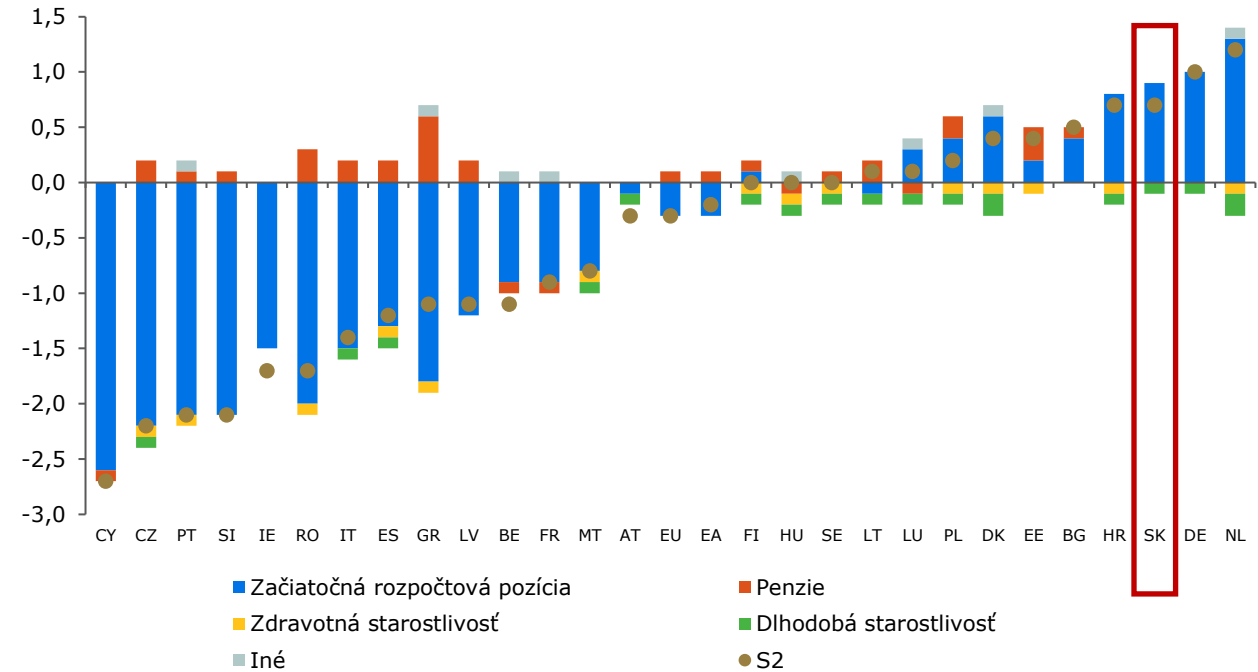
- Udržateľnosť verejných financií predstavujú hlavný zdroj zraniteľnosti našej ekonomiky.
- Dôvodom je kombinácia zlej počiatočnej rozpočtovej pozície spolu s rapidným starnutím populácie.

Dekompozícia indikátora udržateľnosti verejných financií S2

Zdroj: Európska Komisia

Zmena indikátora S2 medzi rokmi 2022 a 2021

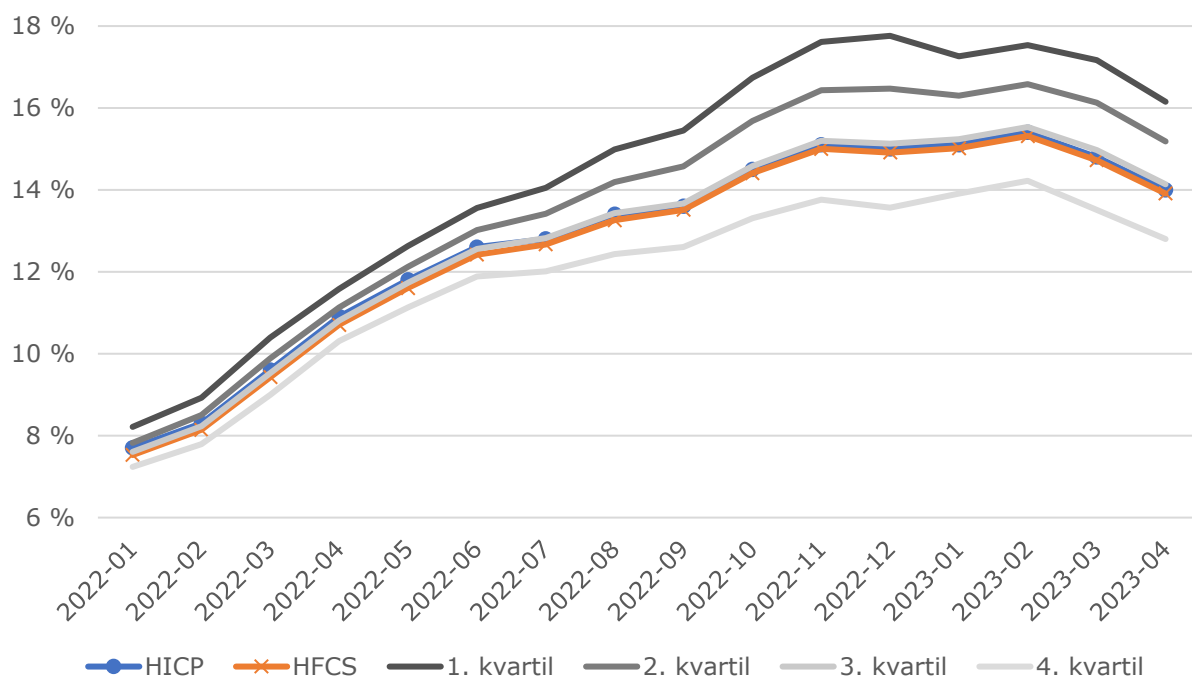

Zdroj: Európska Komisia

Inflácia zhoršila sociálnu inklúziu

- Nízko-príjmové domácnosti boli infláciou viac zasiahnuté.
- Miera materiálnej deprivácie a riziko chudoby a sociálneho vylúčenia sa zvýšili pre takmer všetky typy domácností.
- Najviac ovplyvnené boli domácnosti osamelých rodičov a kompletných rodín s 3 a viac deťmi.

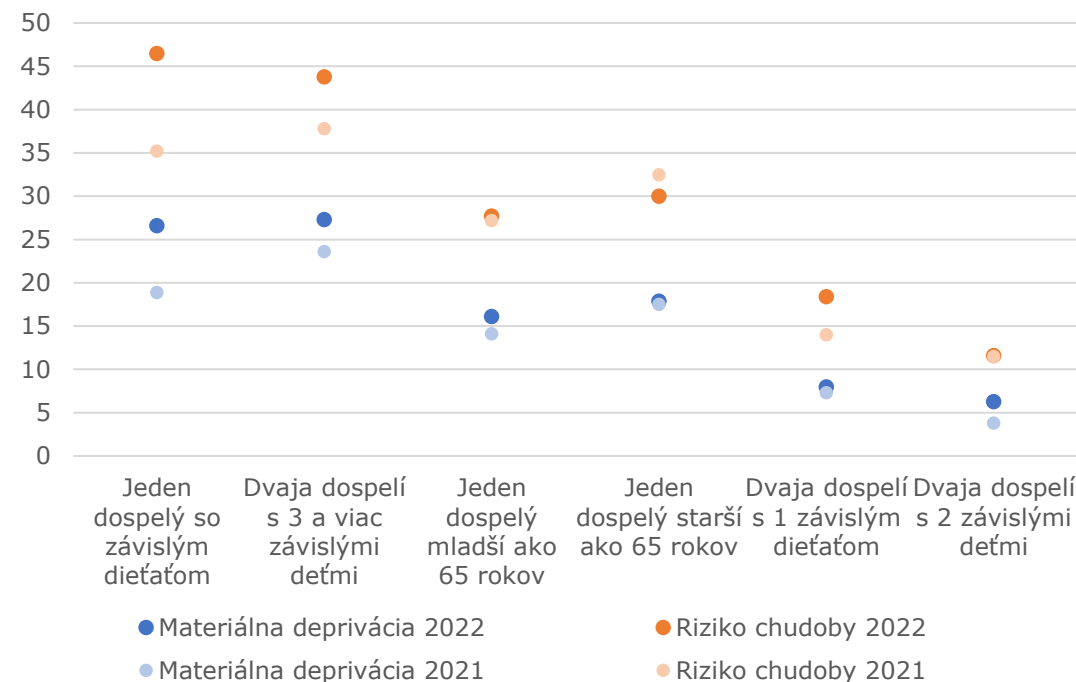
Inflácia na Slovensku po kvartiloch

Zdroj: ŠU SR, HFCS 2017, výpočty NBS

Štrukturálne výzvy, 2023

Porovnanie miery materiálnej deprivácie a rizika chudoby a sociálneho vylúčenia v rokoch 2021 a 2022

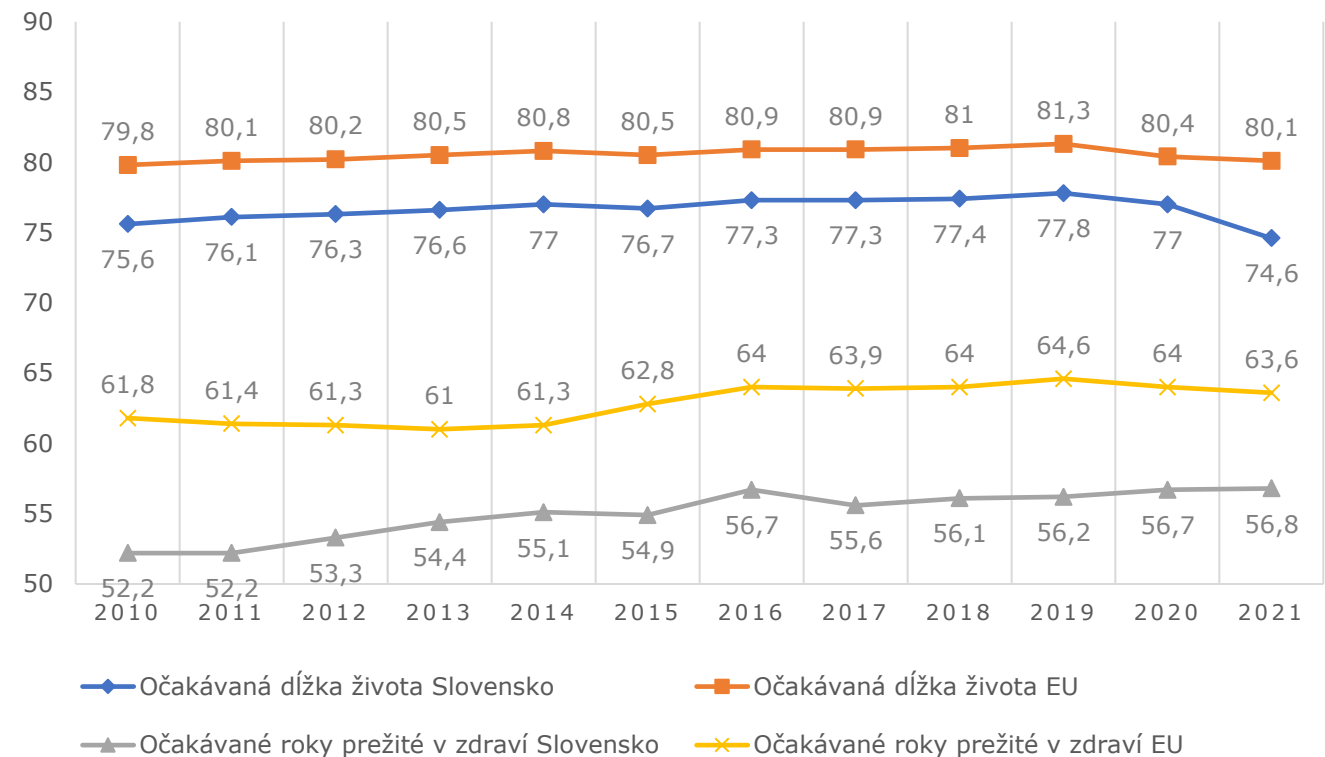

Zdroj: Eurostat

Zaostávanie v ukazovateľoch zdravia pretrváva

- Slovensko zaostáva za priemerom krajín EÚ 27 vo väčšine ukazovateľov zdravia.
- Očakávaná dĺžka života patrí medzi najnižšie v EÚ 27.
- Medzi rokmi 2020 a 2021 z dôvodu pandémie COVID-19 klesla o takmer 2,5 roka.
- Ešte väčší rozdiel oproti EÚ 27, ktorý sa postupne znižuje je v očakávaných rokoch dožitia v zdraví.

Očakávaná dĺžka života a očakávaná dĺžka života prežitá v zdraví pri narodení (v rokoch)

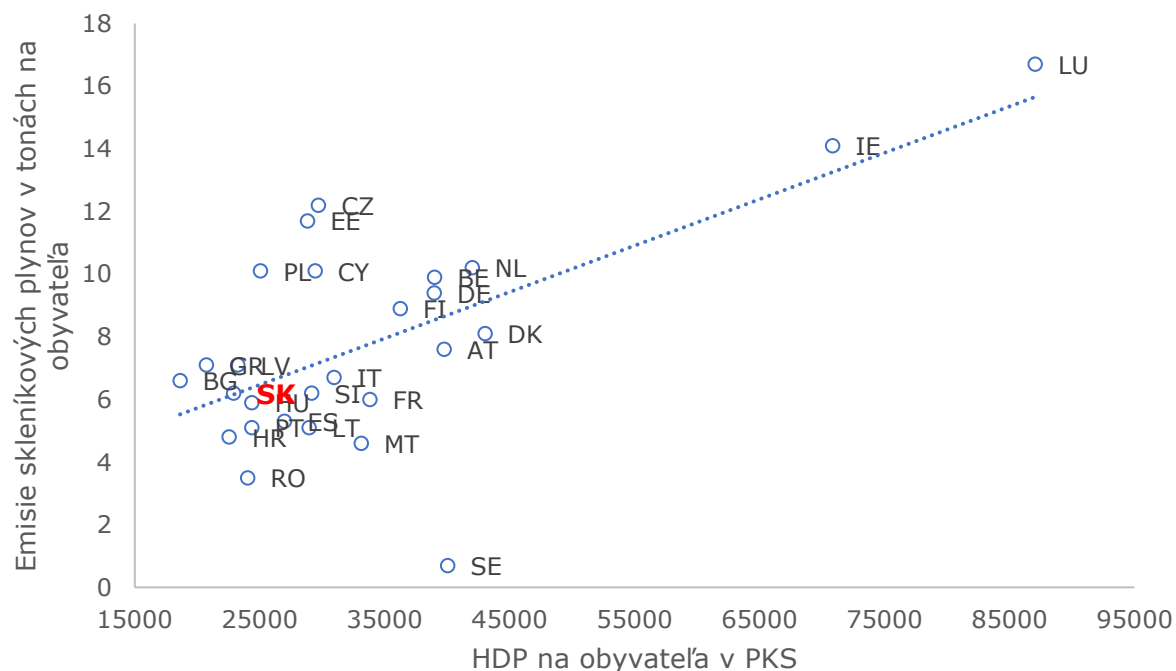

Zdroj: Eurostat

- Hlavnou výzvou Slovenska je znovu naštartovať ekonomickú konvergenciu smerom k bohatším krajinám EÚ a popritom dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050.
- Energetická kríza poukázala na problém relatívne vysokej energetickej náročnosti slovenskej ekonomiky.

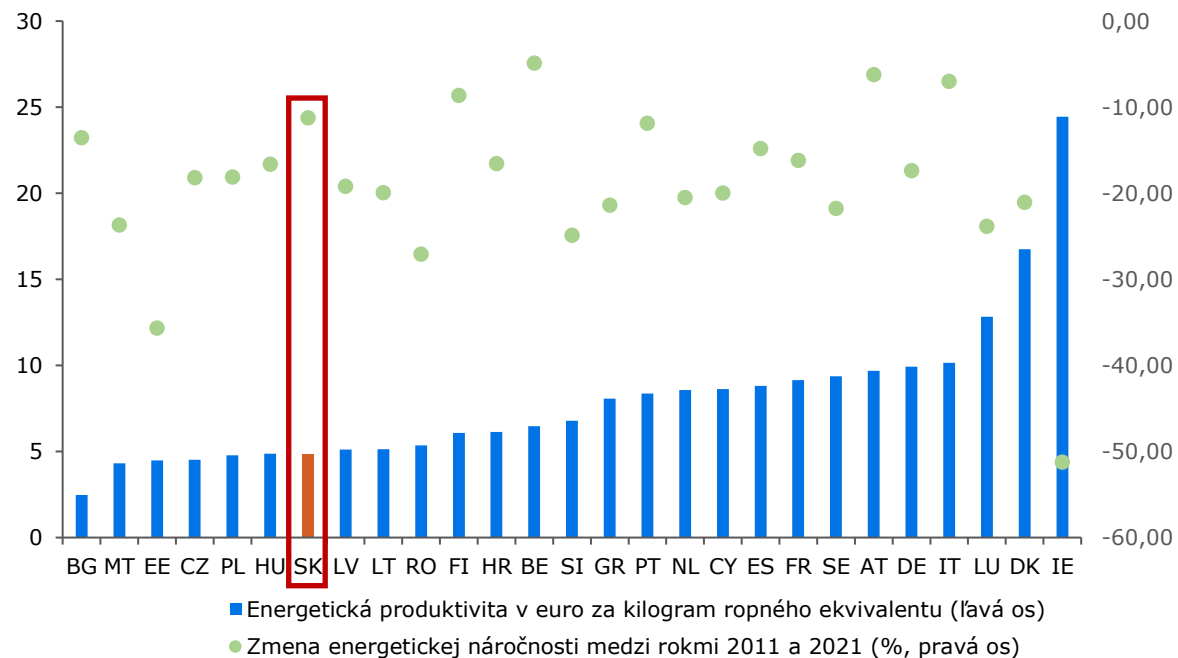
Emisie skleníkových plynov vzhľadom na HDP na obyvateľa pre krajiny EÚ 27

Zdroj: Eurostat

Štrukturálne výzvy, 2023

Energetická produktivita (2021)

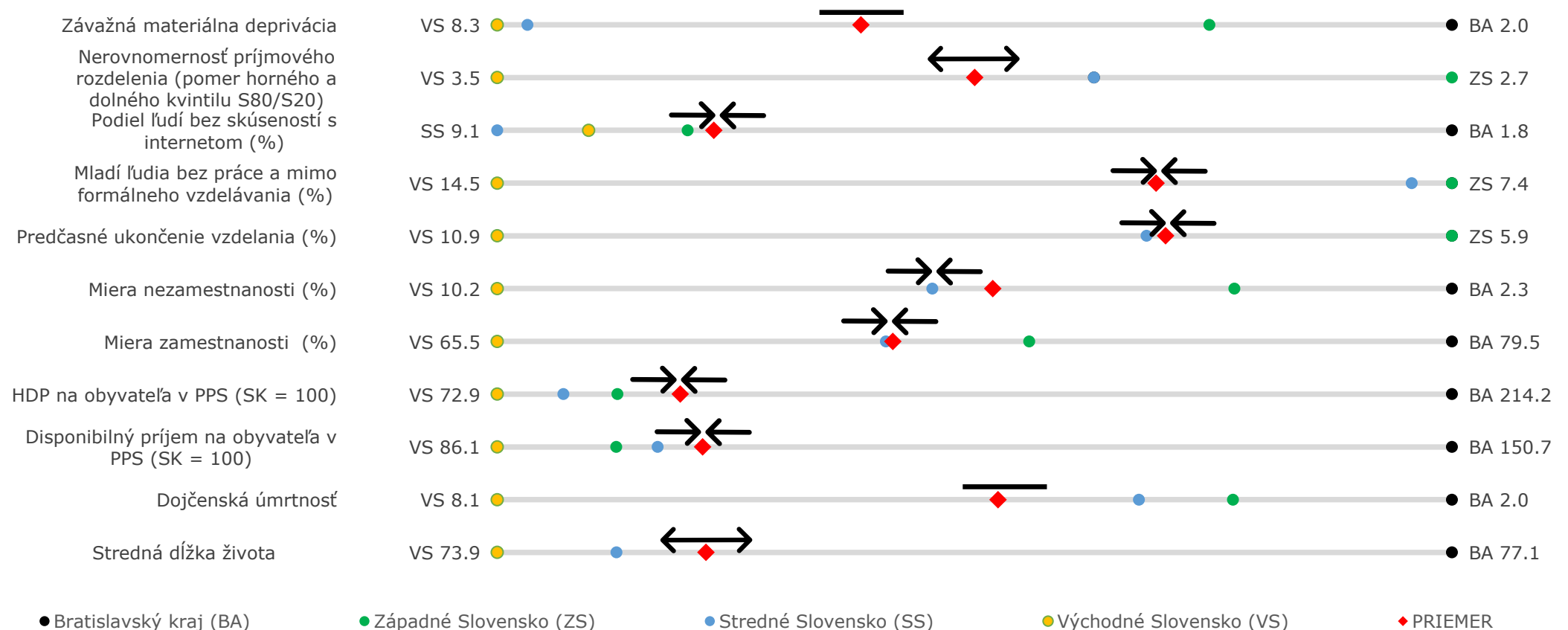

Poznámka: Energetická náročnosť je vyjadrená ako jednotka energie na jednotku HDP, v stálych cenách v roku 2010

Zdroj: Eurostat

Regionálne rozdiely zostávajú vysoké

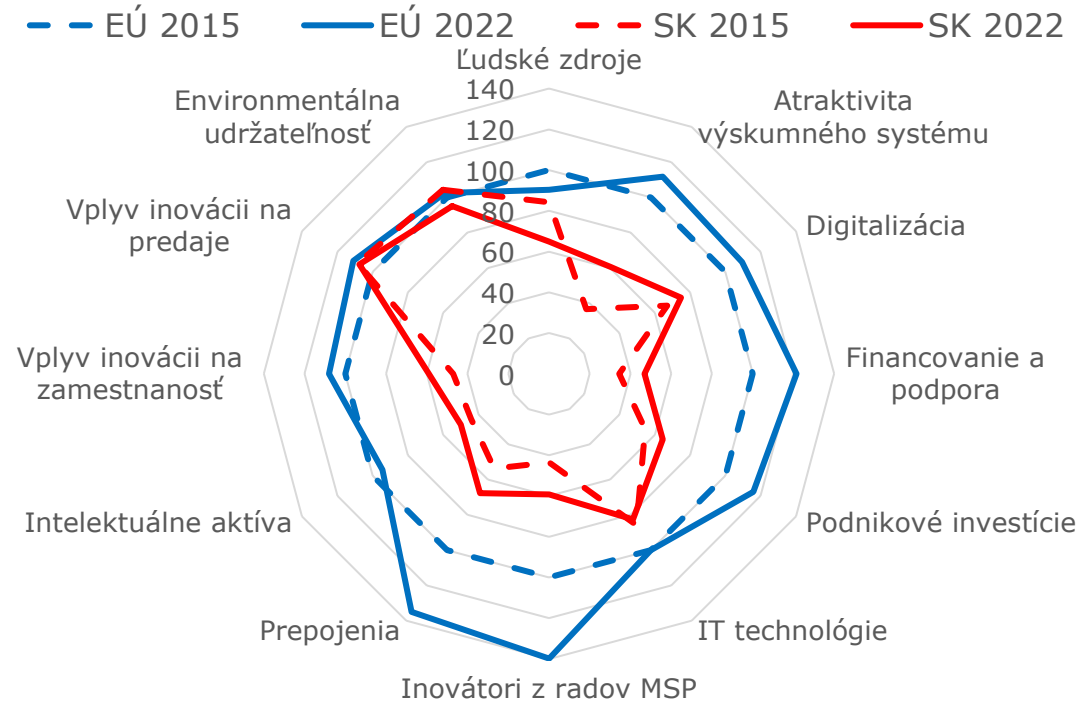
- Regionálne rozdiely sú vysoké a dlhodobo stabilné.
- Za posledný rok sa však mierne znížila väčšina z nich vrátane disponibilného príjmu a zamestnanosti.

Slovensko je inovačný oneskorenenec Európy

- Slovensko zaostáva za EÚ vo väčšine inovačných oblastí podľa Európskej Komisie a Globálneho indexu inovácií.
- Podľa Európskeho prehľadu inovácií sa medzi rokmi 2015 a 2022 medzera dokonca rozšírila, keďže sa európsky priemer zvýšil.

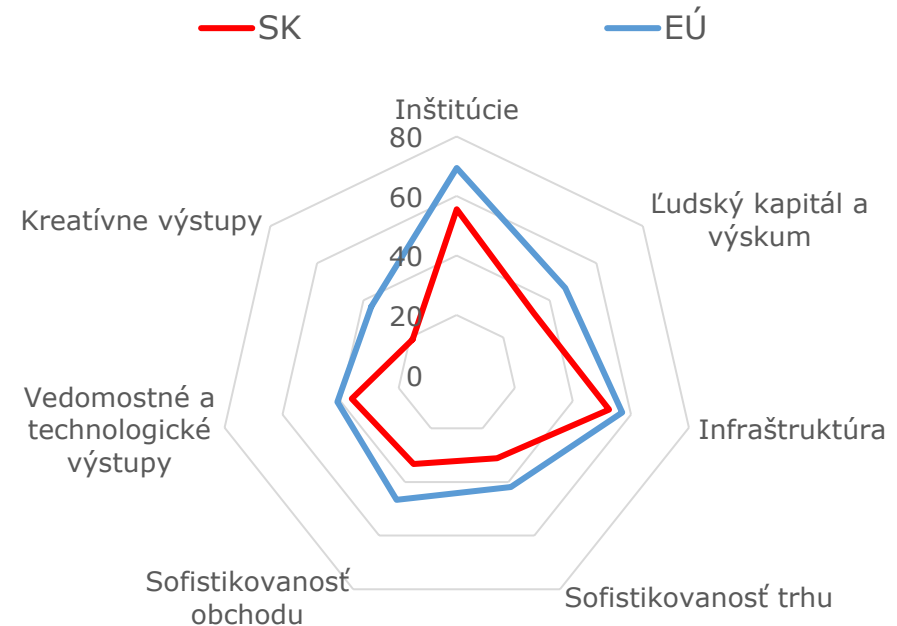
Európsky prehľad inovácií

Zdroj: Európska Komisia

Štrukturálne výzvy, 2023

Globálny inovačný index (2022)

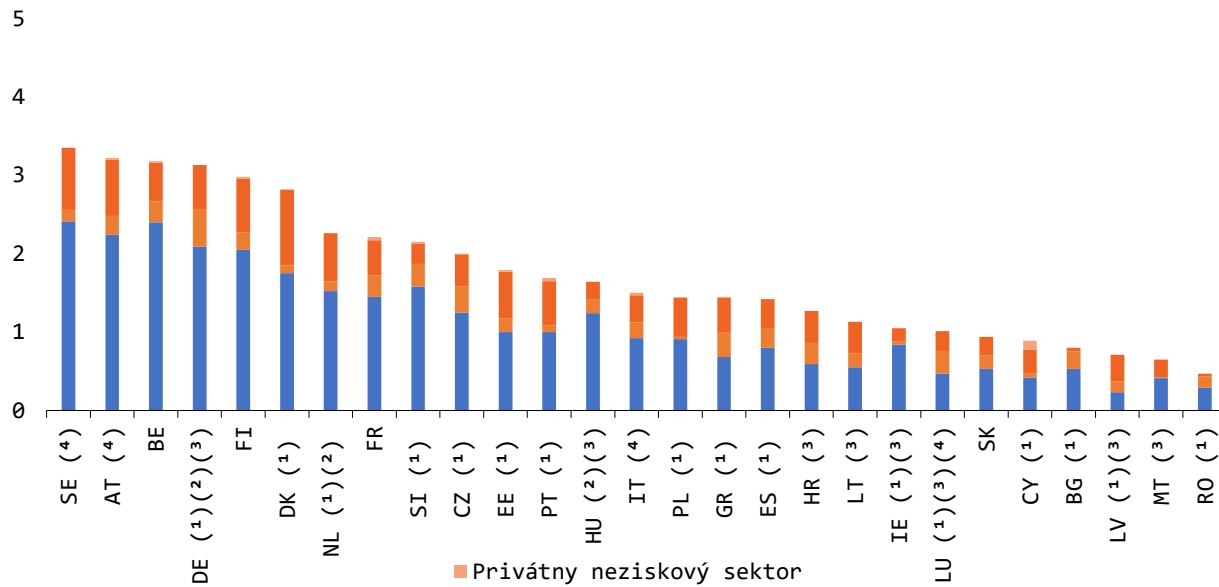

Zdroj: WIPO

System výskumu a ľudský kapitál

- Celkové výdavky na vedu a výskum v pomere k HDP patria k najnižším v EÚ.
- Relatívny počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí v oblastiach dôležitých pre inovácie je taktiež jeden z najnižších v EÚ.
- Politiky zamerané na prilákanie a udržanie talentu zo zahraničia môžu zmierniť nedostatok ľudského kapitálu.

Výdavky na výskum a vývoj (VaV) (% HDP, 2021).

Poznámka: (1) Predbežné dáta: DE, DK, NL, SI, CZ, EE, PT, PL, GR, ES, IE, LU, CY, BG, LV, RO;

(2) Rozdielne definície: DE, NL, HU;

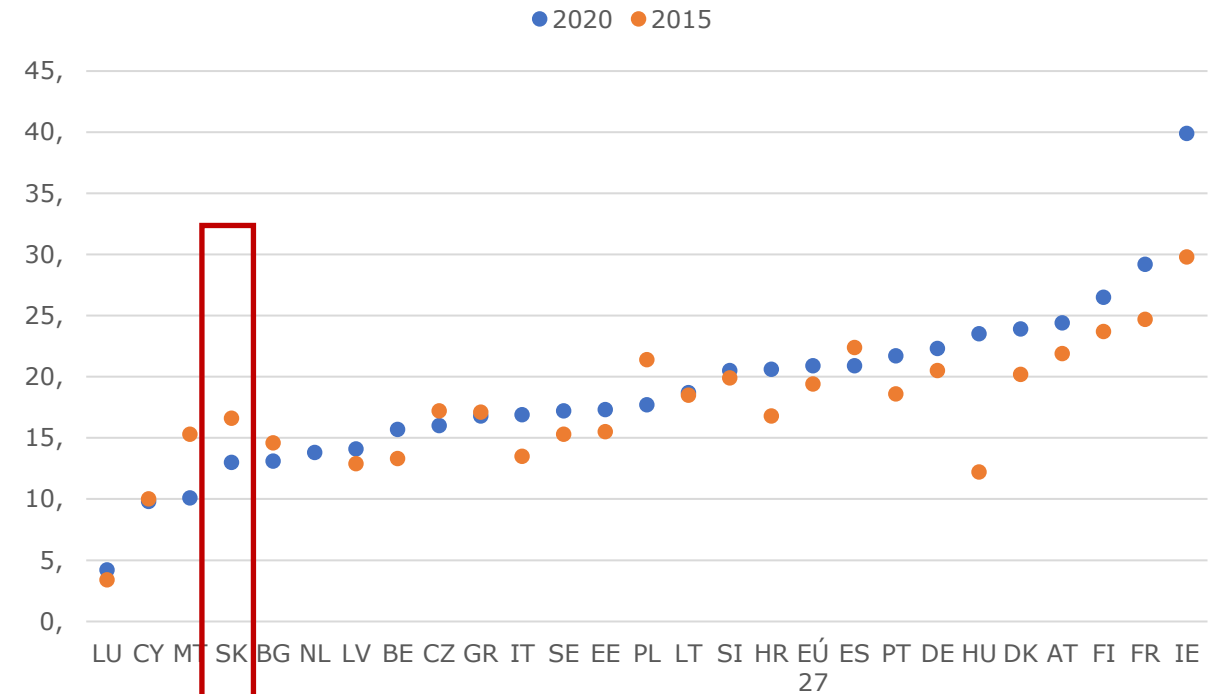
(3) Dáta za privátny neziskový sektor nie sú dostupné: DE, HU, HR, LT, IE, LU, LV, MT;

(4) Odhad 2021: SE, AT, IT, LU.

Zdroj: Eurostat a OECD

Štrukturálne výzvy, 2023

Počet absolventov vedecko-technických odborov (STEM) na 1000 obyvateľov (vek absolventov 20 – 29 rokov)

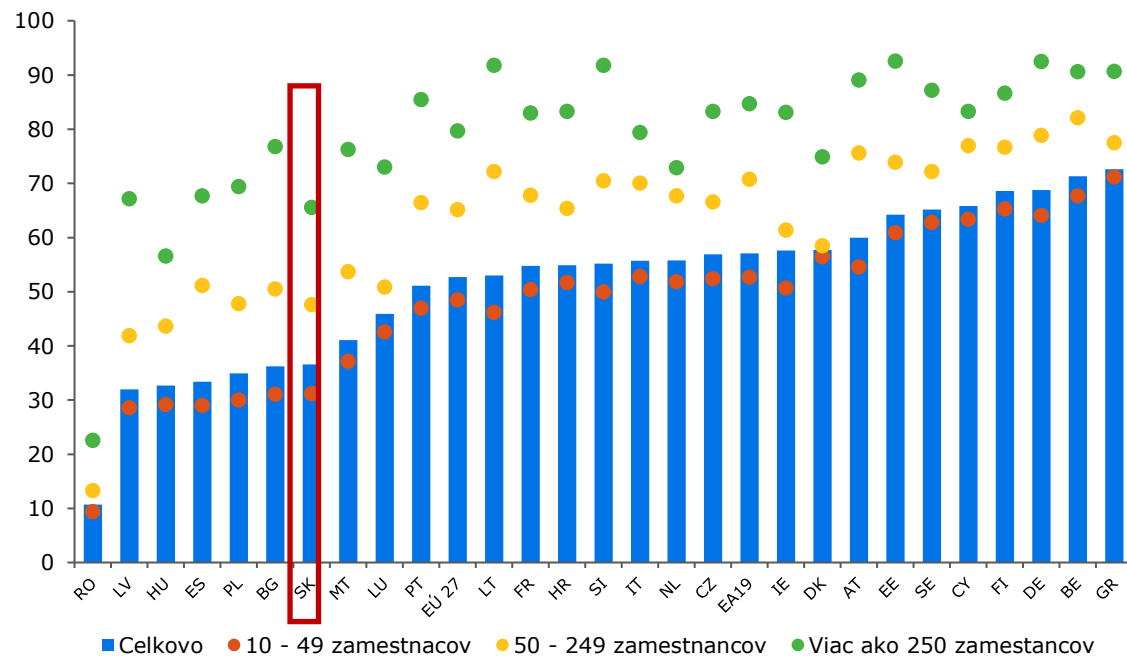

Zdroj: Eurostat

Firemné inovácie a výdavky na VaV sú nízke

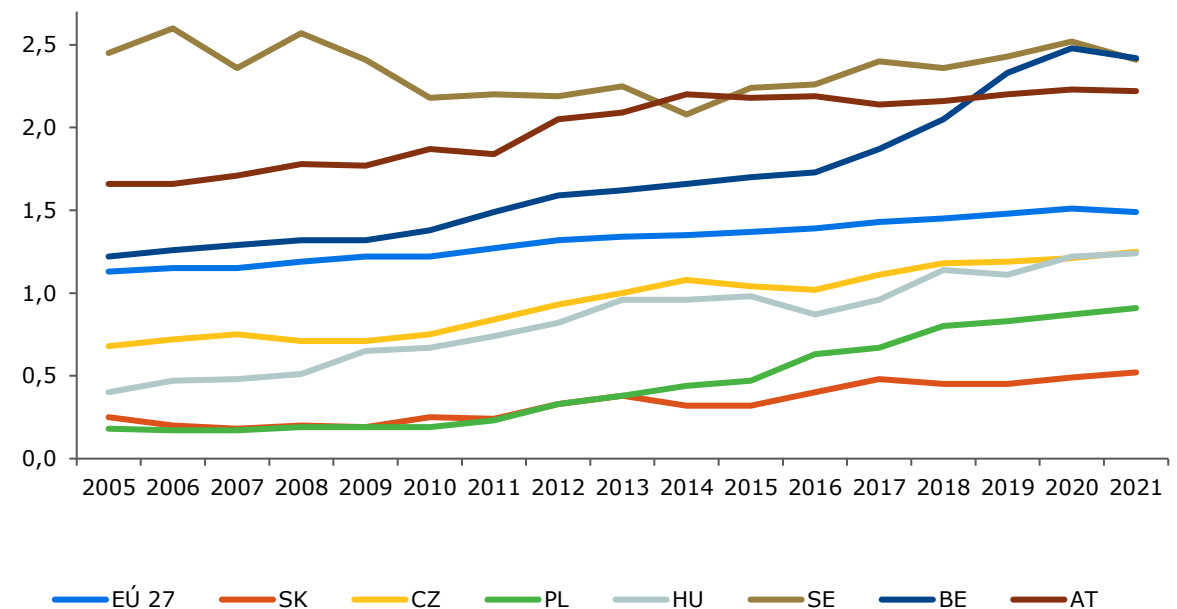
- Na Slovensku sa veľké firmy málo zapájajú do výskumu v porovnaní s porovnateľnými firmami v EÚ.
- Napriek miernemu zlepšeniu zaostáva firemné výdavky na vedu a výskum za priemerom krajín EÚ ako aj ostatnými krajinami V4.

Firmy s inovačnými činnosťami (% , 2020)

Zdroj: Eurostat

Podnikové výdavky na výskum a vývoj (% HDP)

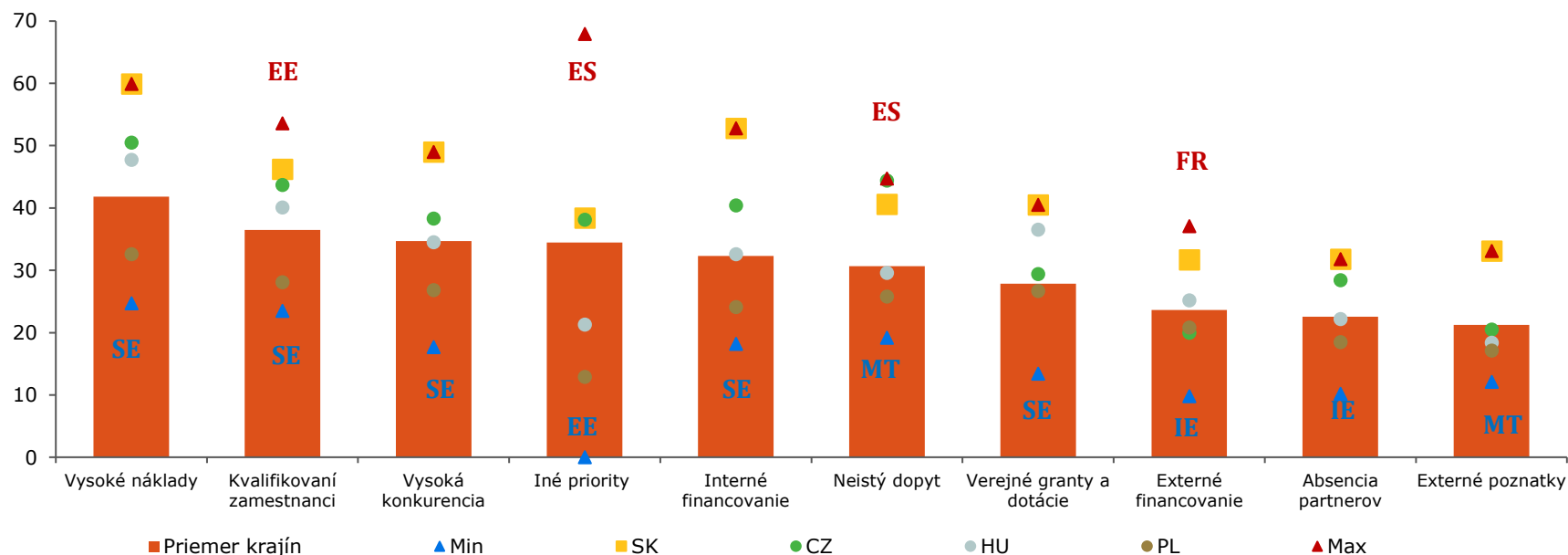
Zdroj: Eurostat

Poznámka: Graf ukazuje vývoj podnikových výdavkov na výskum a vývoj v krajinách V4, EÚ 27 ako aj vo Švédsku, v Belgicku a Rakúsku, ktoré mali v rokoch 2019 – 2021 najvyššie výdavky na výskum a vývoj v EÚ.

Vysoký podiel slovenských firiem vníma bariéry v inováciách

- Inovačné aktivity slovenských firiem sú významne limitované rôznymi bariérami.
- Podľa prieskumu Eurostatu o inováciách v podnikoch, slovenské firmy pociťujú najvyššiu mieru limitov k inováciám v šiestich z desiatich dopytovaných prekážok.

Bariéry pre inovácie podnikov (% , 2020)

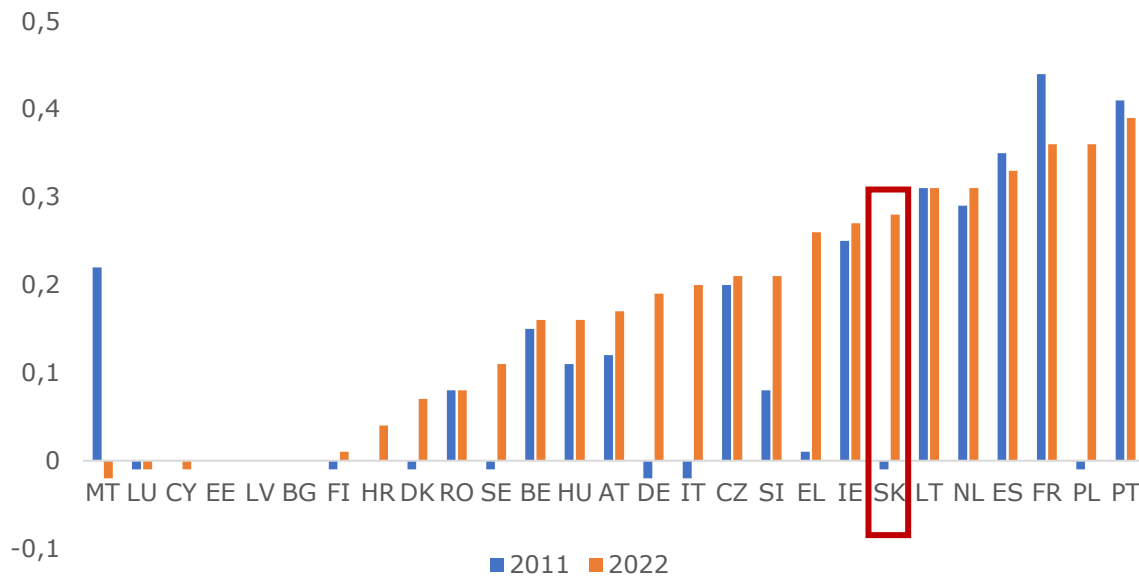
Zdroj: Eurostat, výpočty NBS

Poznámka: Graf ukazuje podiel firiem, ktoré označilo danú prekážku inováciám ako vysoko alebo stredne závažnú. Vzorka 21 krajín EÚ, ktoré reportovali výsledky.

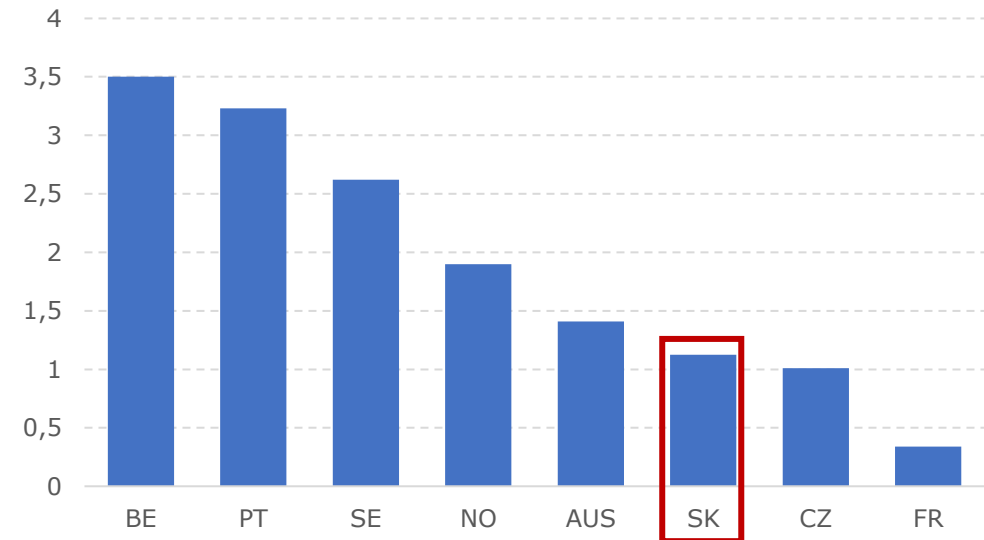
VaV Daňový Bonus – implikované sadzby

- Daňové stimuly môžu zvýšiť výdavky na výskum a vývoj.
- Výsledky naznačujú, že super odpočet na výskum a vývoj je efektívnym nástrojom na podporu firemnej aktivity vo VaV na Slovensku.

Implikované sadzby daňového zvýhodnenia na výdavky na výskum a vývoj

Efektívnosť daňových stimulov pre VaV v krajinách OECD

Poznámka: Pre krajiny EÚ 27, okrem Holandska, sú hodnoty rovnaké pre malé, stredné aj veľké firmy. Z toho dôvodu nerozlišujeme veľkosť firmy v grafe. Holandsko pre malé a stredné podniky dosahuje hodnoty 0,23 a pre veľké firmy 0,07.

Zdroj: Appelt a kol. (2020) a vlastné výpočty pre SK

Zdroj: OECD

Štrukturálne výzvy, 2023

